

ایران عصر تیموری

قدرت، سیاست و مذهب

بناتریس فوربز منز ترجمهٔ اکبر صبوری

۱۳۹۳

۱۵	یادداشت ناشر
۱۷	دربارهٔ مجموعه
۱۹	مقدمهٔ مترجم
۲۱	دیبیاچه
۲۳	شجرهٔ خانوادگی شاهزادگان عمدهٔ تیموری
۲۵	مقدمه
۴۱	فصل اول: تکوین حکومت تیموریان در زمان شاهرخ
۴۳	الف) تشکّل نخبگان حاکم
۴۵	ب) جنگ‌های سلسله‌ای بر سر قدرت
۵۳	ج) امرای چغتایی شاهرخ
۵۷	د) رسیدن شاهرخ به اوج قدرت
۶۳	هـ) جنگ قدرت در فارس
۶۹	و) اوج فرمانروایی شاهرخ
۷۷	ز) اواسط سلطنت شاهرخ
۸۱	ح) تغییرات در موازنهٔ قدرت
۸۸	نتیجه‌گیری

فصل دوم: مسائل مربوط به منابع و تاریخ‌نگاری	۹۱
الف) هم‌پوشانی جغرافیایی و اجتماعی	۹۴
ب) تأثیر نویسندگان و محیط زندگی او	۱۰۰
ج) تأثیرات اصلاحی در تواریخ تیموریان	۱۰۸
د) جایگاه تاریخ‌های محلی	۱۱۴
هـ) مشکلات این عهد و پیوستگی در زندگی نامه صوفیان	۱۱۹
نتیجه‌گیری	۱۲۶
فصل سوم: دیوان حکومتی شاهرخ و کارکنان آن	۱۲۹
الف) کارکنان و صاحبان دیوان	۱۳۲
ب) تاریخچه دیوان اعلی	۱۳۴
ج) تفویض اختیارات در دیوان	۱۴۴
د) اصل و نسب وزرای شاهرخ	۱۴۸
۱. خوف	۱۵۰
۲. سمنان	۱۵۶
هـ) دیگر کارکنان اداری	۱۶۲
نتیجه‌گیری	۱۶۶
فصل چهارم: منابع سیاسی و نظامی ایران [در عهد شاهرخ]	۱۶۹
الف) ساختارهای سیاسی و ایالتی تیموریان	۱۷۱
ب) فعالیت‌های سیاسی و نظامی در شهرهای ایران	۱۷۷
ج) لشکریان محلی	۱۸۴
د) جماعات قبیله‌ای	۱۸۸
هـ) سلسله‌های مستقل ایرانی	۱۹۰
و) تیموریان و قدرت‌های مرزی	۱۹۳
ز) سیاست‌های محلی و تأثیرات آن	۱۹۹
نتیجه‌گیری	۲۱۱
فصل پنجم: حکومت تیموریان در جنوب و مرکز ایران	۲۱۳
الف) کارمندان محلی در اداره ولایت	۲۱۴
ب) جماعات قبیله‌ای و چادر نشین	۲۲۰
ج) رؤسای شهری و سیاست‌های محاسبه‌گراانه	۲۲۲
د) نقش حکام، امرا و اشراف در زندگی شهرها	۲۳۸

نتیجه‌گیری.....	۲۵۰
فصل ششم: تحركات سياسى در حوزه ماوراءالطبيعه.....	۲۵۳
الف) دسترسى به عالم غيب.....	۲۵۵
ب) قدرت در قلمرو ارواح.....	۲۶۵
ج) حکمران و قلمرو ماوراءالطبيعه.....	۲۶۸
د) روابط بين حکمران و طبقات مذهبي.....	۲۷۰
هـ) سياست درون طبقات ديني.....	۲۷۸
و) سياست ديني و حوزه عمومي.....	۲۸۵
نتیجه‌گیری.....	۲۸۸
فصل هفتم: سلسله و سياست طبقات مذهبي.....	۲۹۱
الف) منصوبين حكومتى در حوزه‌هاى مذهبي.....	۲۹۲
ب) ايجاد و حمايت از مؤسسات مذهبي.....	۲۹۹
ج) پشتيبانى از زيارتگاه‌ها.....	۳۰۴
د) شيوخ صوفى خراسان.....	۳۰۸
هـ) شيوخ جام.....	۳۱۰
و) شيوخ هرات.....	۳۱۵
ز) شاهرخ و كنترل شخصيت‌هاى ديني.....	۳۲۸
نتیجه‌گیری.....	۳۳۴
فصل هشتم: عصيان سلطان محمد بايسنقر و منازعات جانشيني شاهرخ.....	۳۳۷
الف) مشكلات در مركز حكومت.....	۳۳۸
ب) ايالات غربى.....	۳۴۲
ج) علل عصيان سلطان محمد.....	۳۴۵
د) نقش اصفهان.....	۳۴۸
هـ) منازعات جانشيني.....	۳۵۲
و) جنگ قدرت در خراسان.....	۳۵۸
ز) پايان دودمان شاهرخ در ماوراءالنهر.....	۳۶۱
ح) اولاد بايسنقر.....	۳۶۵
ط) خارج شدن مركز ايران از چنگ تيموريان.....	۳۶۹
نتیجه‌گیری.....	۳۷۳
نتیجه‌گیری.....	۳۷۷

۳۸۷	گاه‌نگاری
۳۹۳	کتابنامه
۳۹۹	برای مطالعه بیشتر
۴۱۳	نمایه

L'histoire est un orchestre, dans lequel l'archéologie, l'épigraphie, l'histoire des arts, l'étude des sources historiques, la musicologie et l'ethnographie constituent les divers groupes d'instruments; cet orchestre doit être conduit de manière habile, pour arriver à produire des sons mélodieux.

Louis Robert, historien, 1904- 1985

تاریخ به مانند ارکستری است که علمی چون باستان شناسی، زبان ها و خطوط باستانی، تواریخ هنر، مرجع شناسی تاریخی، موسیقی و مردم شناسی دیگر آلات موسیقایی این ارکستر را در بر می گیرند. این ارکستر سمفونی باید بتواند به گونه ای ماهرانه و هنرمندانه، آواهایی دل انگیز خلق کند.

لویی روبر، مورخ فرانسوی، (۱۹۰۴-۱۹۸۵ م.)

مجموعه پژوهش‌های نوین تاریخی بر آن است که بهترین آثار محققان، تاریخ‌نگاران و جامعه‌شناسان تاریخی در حوزه مطالعات تاریخ و فرهنگ ایران و جهان پس از عصر باستان تا دوره معاصر را در دسترس پژوهشگران و علاقه‌مندان به این گونه آثار قرار دهد. هدف این مجموعه در وهله نخست نشر آثار تاریخی مرتبط با ایران و جهان پس از عصر باستان تا دوره معاصر است و در پی آن، پیوندی میان رشته‌ای است بین علم تاریخ با علمی چون جامعه‌شناسی، باستان‌شناسی، علوم اجتماعی، اقتصاد و الهیات که نتیجه آن‌ها ارائه بهترین و زیننده‌ترین آثار تألیفی در زمینه تاریخ ایران و جهان از عصر کلاسیک به بعد خواهد بود.

لوگوی مجموعه «پژوهش‌های نوین تاریخی» طرحی است برگرفته از ظرفی سیمین که از دهایی باشکوه با بال‌هایی افراشته بر آن نقر شده است. این اثر نفیس که به اواخر شاهنشاهی ساسانی، سده‌های ششم و هفتم میلادی تاریخ‌گذاری شده است، با گنجینه‌هایی دیگر در نوو باجارت (Novo Bajazet) در ارمنستان کشف، در بادی امر به مجموعه بوتکین (Botkin) سن پترزبورگ و آن‌گاه در سال ۱۹۲۵ میلادی به پاریس راه یافت و

در عرصه تیموری پژوهی است با بهره‌گیری از منابع دست اول فارسی چاپی و غیرچاپی و نیز تحقیقات دیگر متفکران دوران شاهرخ را به لحاظ سیاسی و مذهبی به دقت بررسی کرده و کوشیده متنی دقیق از دوران شاهرخ در دسترس خوانندگان بگذارد. با توجه به این که ایشان به زبان‌های فارسی، آلمانی، روسی و تا حدودی ترکی و عربی تسلط دارند به خوبی از عهده این امر برآمده‌اند. بی‌تردید این کتاب یکی از جدیدترین کتاب‌ها در حوزه تیموری پژوهی است و به دست کسی که عمری بر سر تیموریان تحقیق کرده نوشته شده است.

ما نیز به سبب علاقه برای پژوهش در این حوزه و نیز متمرکز ساختن تحقیقات خود در این دوره تاریخی، ترجمه و چاپ این اثر بارزش را ضروری یافتیم. در ترجمه این اثر سعی شد تا آن‌جا که ممکن است به منابع فارسی (چاپی و نسخه‌های خطی)، ترکی و انگلیسی مورد استفاده مؤلف رجوع شود و امانت در ترجمه به‌طور کامل رعایت گردد و فقط در موارد ضروری، توضیحاتی براساس منابع اولیه و پژوهشی جدید در پانویس آورده شده است. همچنین برای روشن‌تر کردن مطلب جملات یا عبارات میان دو قلاب [] افزوده شده است. در پایان بر خود فرض می‌دانم از جناب آقای اسماعیل حسن‌زاده، مدیر بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه، آقای اسماعیل سنگاری که مجموعه پژوهش‌های نوین تاریخی زیر نظر ایشان به طبع می‌رسد، و خانم مینا غرویان، ویراستار ادبی، و دیگر همکاران بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه که زحمت چاپ کتاب را متحمل شدند، تقدیر و تشکر کنم.

اکبر صبوری

در جریان تألیف این کتاب از حمایت چند مؤسسه بهره‌مند شدم. کمک هزینه تحقیقاتی مؤسسه تحقیقات آمریکایی در ترکیه در سال ۱۹۹۰م، به بنده امکان داد تا تحقیق در کتابخانه‌های استانبول را شروع کنم. در تابستان ۱۹۹۶م، با کمک هزینه تحقیقاتی دانشگاه تافتس دو ماه را در تاشکند، بخارا و سمرقند سپری نمودم. کمک مالی شورای آمریکایی علوم اجتماعی و وقف ملی برای علوم انسانی در سال ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۲ و اعطای بورس تحصیلی سال ۱۹۹۹م، از سوی شورای ملی اوراسیا و اروپای شرقی به بنده امکان داد تا مرخصی تحصیلی بگیرم. در نهایت، در سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۴ عضویت در دانشکده مطالعات تاریخی، بنیاد مطالعات پیشرفته، همراه با بورس تحصیلی شورای آمریکایی مطالعات اجتماعی و کمک هزینه دانشگاه تافتس این امکان را برای من فراهم نمود تا دست نوشته‌های خود را قبل از شروع پروژه بعدی به اتمام برسانم. از تمامی این مؤسسات که به من ابراز لطف داشتند از صمیم قلب تقدیر و تشکر می‌کنم.

چند نفر نیز کمک‌های با ارزشی ارائه نمودند. پروفیسور برت فراگتر در بهار سال ۱۹۹۳ سخاوتمندانه امکان ماندن یک ترم را در دانشگاه بمبرگ برای من فراهم ساخت که مکانی راحت برای کار و آشنایی با چند تن از همکارانش بود. آن‌ها پیوسته به من کمک می‌کردند و انگیزه می‌دادند. لئونارد لویسن به من اجازه داد تا از تر چاپ نشده‌اش استفاده کنم و به تعدادی از سؤالات مهم من پاسخ داد. چند تن از همکاران بخشی از دست نوشته‌هایم را

